

Hållbar utveckling i Arktis

Nordiska ministerrådets arktiska samarbetsprogram 2012–2014

Inledning

Utmaningarna i och för Arktis har ökat markant med åren och blivit mer synliga. Man har på det stora hela mer kunskaper om globaliseringens och klimatförändringens påverkan på och möjligheter för den arktiska regionen, lokalsamhällena, befolkningarna samt miljön och naturen. Nordiska ministerrådets arktiska samarbetsprogram etablerades år 1996 och har under årens lopp vuxit i betydelse och omfattning. Insatssområdena täcker in ett brett spektrum av projekt och initiativ av olika slag. Utvärderingar av programmet har tillfört värdefulla kunskaper om de huvudsakliga utmaningar som de arktiska samhällena står inför när det gäller en hållbar utveckling. De befintliga programmen utgår från erfarenheterna från dessa aktiviteter och initiativ samt de nordiska ländernas arktiska strategier och övriga aktuella politiska och ekonomiska tendenser när det gäller Arktis. Det arktiska samarbetsprogrammet utgör ett komplement till Nordiska ministerrådets övriga program, strategier och initiativ, som också kan innefatta relevanta arktiska frågor.

Nordiska ministerrådets politiska målsättning för det arktiska samarbetet

”Befolkningen i centrum”

Arktis står på tröskeln till stora förändringar som inte enbart kommer att påverka naturen, miljön och klimatet på ett globalt, regionalt och lokalt plan, men som först och främst kommer att påverka det arktiska samhället och den arktiska befolkningen på en rad viktiga områden. Å ena sidan finns det en risk för att man tappar traditionella levnads- och bosättningsmönster, näringslivsstrukturer samt natur och miljö, men å andra sidan finns det goda utsikter för nya affärs- och utvecklingsmöjligheter. Arktis står potentiellt inför en ökad grad av ”megaprojekt” i form av exempelvis olje-, gas- och mineralutvinning, och det talas om att ”storskalig industri” möter ett ”småskaligt samhälle”, vilket dels ställer krav på befolkningen i Arktis, dels skapar möjligheter som bör utnyttjas för att skapa en hållbar utveckling i regionen. Det är viktigt att fortsätta att ha och utveckla processer i vilka man tar hänsyn till Arktis unika miljö och som befolkningen i Arktis är involverade i, för att försäkra sig om att besluten är i linje med befolkningens krav på och önskan om självbestämmande samt överensstämmer med en miljöfrämjande och hållbar utveckling av och i regionen.

Det är med tanke på möjligheten att genomdriva en hållbar utveckling i Arktis som Nordiska ministerrådet sätter befolkningen i centrum i sitt arktiska samarbetsprogram 2012–2014. Den grundläggande målsättningen med det arktiska samarbetsprogrammet är att understödja processer, projekt och initiativ som kan bidra till att få till stånd en hållbar utveckling för befolkningen i Arktis under de förhållanden som globaliseringen och klimatförändringen för med sig.

Insatsområden för Nordiska ministerrådets arktiska samarbetsprogram

Följande fem tematiska insatsområden kommer att utgöra grunden för genomförandet av Nordiska ministerrådets arktiska samarbetsprogram 2012–2014:

- **Befolkningen:** Det arktiska samarbetsprogrammet ska främja en hållbar utveckling i Arktis i syfte att bemöta de utmaningar som en ökad urbanisering medför genom att understödja initiativ som ger verktyg för konstruktiva lösningar på demografiska utmaningar, bosättningsmönster och stadsplanering samt mobilitet. Samarbetsprogrammet ska vidare ge stöd åt initiativ som riktar sig mot att säkra sammanhållningen i samhället, däribland frågor som har att göra med integration, levnadsvillkor, främjande av folkhälsan, däribland att särskilt bekämpa smittsamma och människoskapade sjukdomar, åtgärder och kunskaper om traditionell kost samt att säkra livsmedelssäkerheten. Inom insatsområdena ska man rikta ett särskilt fokus på ursprungliga befolkningar och deras levnadsvillkor och anpassning till nya villkor som uppkommer som en följd av klimatförändringar, globalisering, potentiella nya affärsmöjligheter och andra ofrånkomliga utvecklingsriktningar
- **Miljö och natur:** Det arktiska samarbetsprogrammet ska främja arbetet med miljö och natur i syfte bemöta de miljömässiga utmaningar som har sin grund i mänskliga aktiviteter i och utanför Arktis samt arbeta för att bevara den arktiska naturen och biologiska mångfalden. Samarbetsprogrammet ska understödja initiativ som skapar kunskaper om processerna på miljö- och naturområdet samt initiativ som inriktar sig på att främja kunskap och upplysning om vad man kan göra på lokal och regional nivå för att förhindra förstörelse av miljö, natur och hav i de arktiska områdena
- **Klimat.** Det arktiska samarbetsprogrammet ska främja arbetet med klimatet i syfte att bemöta de klimatrelaterade utmaningar som Arktis står inför. Programmet ska ge stöd åt initiativ som skapar och sprider kunskap om processerna i klimatförändringarna. Fokus kommer också att ligga på lokala och regionala anpassningsstrategier, bland annat på att skapa kunskaper och upplysning om vad man kan göra på lokal och regional nivå för att minimera negativa effekter av den globala uppvärmningen samt belastning av klimatet av lokalt och globalt ursprung
- **Hållbar näringslivsutveckling:** Det arktiska samarbetsprogrammet ska främja en hållbar näringslivsutveckling i Arktis som kan ge stöd till ramarna för potentiella nya affärsmöjligheter samt ge stöd till de utmaningar som en utökad och mer diversifierad näringslivsstruktur får i Arktis. Samarbetsprogrammet kommer att stödja hållbar utveckling av resurser med utvecklingspotential; innovation inom och utveckling av företag samt innovativ tillgång till strukturella näringslivsutmaningar i form av ex-

empelvis förnybar energi, infrastruktur, informations- och kommunikationsteknologi (IKT) samt utvecklande av lokal service-, produktions och förädlingsindustri. I det sammanhanget kommer man att sätta fokus på samspelet mellan näringslivet och det omgivande samhället, inklusive frågor om företags samhällsansvar, Corporate Social Responsibility (CSR) och Corporate Responsibility (CR)

- Utbildning och kompetensutveckling: Det arktiska samarbetsprogrammet ska främja en hållbar utveckling i Arktis genom att ge stöd åt initiativ som stärker utbildning och kompetensutveckling av befolkningen samt gräsrotsnivån och organisationsarbetet i Arktis. Detta innebär att stärka lärlingsnätverk och kompetenser rörande deltagande i demokratiska mellanfolkliga processer; prioritera kompetensutveckling och kapacitetsuppbyggnad i samband med med lokal och regional förvaltning; utvecklande av lokal kompetens inom informations- och kommunikationsteknologi (IKT), i synnerhet e-lärande och telemedicin; att stärka ursprungsbefolkningars och arktiska ungdomars förståelse för globaliseringens möjligheter och klimatförändringarnas utmaningar samt andra åtgärder som kan stärka den arktiska befolkningens vidareutveckling av hållbara samhällen

Över gränserna för de olika fokusområdena ska det arktiska samarbetsprogrammet bidra till att samla och samordna de insatser på olika områden som rör Arktis som sker inom ramen för Nordiska ministerrådet och dess institutioner.

Särskilda prioriteringar för Nordiska ministerrådets arktiska samarbetsprogram 2012–2014

Inom de nämnda övergripande insatsområdena kommer man under perioden 2012–2014 att prioritera följande:

- Aktiviteter med arktisk och nordisk medverkan inom ramen för det arktiska samarbetsprogrammets målsättningar, insatsområden och kriterier
- Aktiviteter som följer upp och sprider resultaten från nordiska initiativ rörande Arktis, däribland resultat från det arktiska samarbetsprogrammet 2009–2011
- Aktiviteter som är i linje med aktuella politiska prioriteringar, däribland i minister-råden och i ländernas arktiska strategier etc

Nordiska samarbetskommittén (NSK) kan – inom ramen för det arktiska samarbetspro-grammet – prioritera strategiska insatsområden på årlig basis för att säkra ett samlat fokus för användningen av medlen.

Kriterier för Nordiska ministerrådets arktiska samarbetspro-gram

Det arktiska samarbetsprogrammet ska i största möjliga utsträckning genomföras med deltagande av befolkningen och aktörer i Arktis, däribland ursprungsbefolknin-gen. I bedömningen av ansökningarna kommer man att fästa särskild vikt vid följande kriterier:

- Om ansökningarna är i överensstämmelse med programmets målsättningar och insatsområden och fångar upp de viktiga utmaningarna i Arktis
- Om ansökningarna är i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets arbete på området
- Om ansökningarna är förankrade och har ägarskap lokalt/regional
- Om ansökningarna innehåller egenfinansiering och hänger samman med andra finansiella instrument i Nordiska ministerrådets regi
- Om ansökningarna bidrar med fackmässiga kunskaper och utveckling på det ak-tuella området
- Om ansökningarna skapar nordisk nytta samt stärker nordiska och arktiska nätverk

Projekten ska ha nordiskt deltagande i överensstämmelse med Nordiska ministerrå-dets allmänna regler rörande detta.

Nordiska ministerrådets instrument i det arktiska samarbetsprogrammet 2012–2014

Det arktiska samarbetsprogrammet ska säkerställa ett samband mellan de olika fackministerrådens arbete med arktiska frågor. Nordiska ministerrådets aktiviteter i Arktis finansieras delvis av det arktiska samarbetsprogrammet under de nordiska samarbetsministrarna (MR-SAM). Man kan även ge stöd åt aktiviteter inom de enskilda ministerrådens budgetar som har att göra med de respektive strategierna och handlingsplanerna. Nordiska ministerrådets övriga stipendie- och mobilitetsprogram kan också ge stöd åt aktiviteter i Arktis.

Konkreta insatser i det arktiska samarbetsprogrammet kan dels genomföras som enskilda projekt efter ansökan från länder, organisationer eller institutioner i Norden eller dess närområde, dels som initiativ som härrör ur ministerrådets behov av att understödja aktuella problemställningar på olika områden.

Medlen i det arktiska samarbetsprogrammet delas ut via en ansökningsomgång som lanseras via www.norden.org. Medlen kan också disponeras direkt på uppdrag av NSK. Projekten ska uppfylla målsättningarna, insatsområdena, prioriteringarna och kriterierna i det arktiska samarbetsprogrammet och man beviljar vanligtvis endast upp till 500 000 DKK till enskilda projekt.

norden

Nordic Council of Ministers

Ved Stranden 18
DK 1061 Copenhagen K
www.norden.org

Samarbetsprogrammets administration

Nordiska ministerrådets sekretariat förmedlar information om programmet bland annat via www.norden.org. I kontaktverksamheten utnyttjas den befintliga nordiska institutionsstrukturen och Nordiska ministerrådets administrativa riktlinjer ska gälla för behandling av projektansökningar, inklusive reseomkostnader, konsultbidrag, lönevillkor etc. samt för ekonomisk avrapportering och rapportering om uppnådda resultat inom de genomförda projekten.

De nordiska samarbetsministrarna (MR-SAM) och Nordiska samarbetskommittén (NSK) är de beslutsfattande organen när det gäller det arktiska samarbetsprogrammet. MR-SAM och NSK kan tillsätta en rådgivande kommitté för att bistå med genomförandet av det arktiska samarbetet. Kommittén ska ha en rådgivande roll vid utformningen, implementeringen och uppföljningen av Nordiska ministerrådets arktiska aktiviteter och ska säkerställa en tvärgående förankring och samordning mellan insatserna i de respektive fackministerråden samt aktuella frågor i Arktis. Man kan dessutom komma att bjuda in relevanta aktörer (regionala forum, organisationer för ursprungsbefolkningar med flera) för att få bidrag till Nordiska ministerrådets arbete med arktiska frågor i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets riktlinjer för samarbete med andra organisationer.

Att kommunicera programmets insatser och resultat kommer att ha hög prioritet.

Nordiska ministerrådets sekretariat handhar sekretariatsfunktionen för MR-SAM och NSK.

Kontakt:
Advisor Marianne Neraal
mane@norden.org